

Το ανθρώπινο δαύμα

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μάθουμε:
 - ▶ Να περιγράψουμε με λεπτομέρειες ένα μηχάνημα.
 - ▶ Να γράφουμε και να στέλνουμε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα.
 - ▶ Να επικοινωνούμε με τους άλλους χρησιμοποιώντας το τηλέφωνο.
- Θα μάθουμε επίσης:
 - ▶ Να χρησιμοποιούμε τις αναφορικές αντωνυμίες.
 - ▶ Να συνδέουμε λέξεις και προτάσεις με τους συμπλεκτικούς και αντιθετικούς συνδέσμους.
 - ▶ Να σχηματίζουμε και να χρησιμοποιούμε τον μέλλοντα συντελεσμένο.
- Θα γνωρίσουμε την επανάσταση που έφερε στη ζωή μας η τεχνολογία.

... και όλα αυτά μαθαίνοντας για εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο!

παιδική εγκυκλοπαίδεια Εφευρέσεις, εκδ. Στρατίκη, Αθήνα, 2003

Ύμνος στον άνθρωπο

Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από την αρχαία τραγωδία «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, που γράφτηκε το 441 π.Χ.

Πολλά είναι τα θαυμαστά,
μα τίποτα πιο θαυμαστό από τον άνθρωπο.
Αυτός περνά και πέρα από τον τρικυμισμένο άσπρο πόντο*
με τις φουρτούνες του νοτιά,
διασχίζοντας τα κύματα που σηκώνονται ψηλά
κι από παντού τον δέρνουν.
Και την υπέρτατη* θεά, τη Γη,
την άφθαρτη* κι ακούραστη αυτός καταπονεί
οργώνοντας χρόνο το χρόνο με αλέτρια
πάνω κάτω που τα σέρνουν τ' άλογά του.

Και των ελαφρόμυαλων πουλιών τη γενιά
με βρόχια* παγιδεύει και κοπάδια αγριμιών,
και τα θαλάσσια θρέμματα* στο πέλαγος,
όλα ο πολυμήχανος ο άνθρωπος
τα πιάνει με δίκτυα από πλεχτά σχοινιά.
Και τ' άγρια θηρία που τριγυρίζουν στα βουνά
με παγίδες τα δαμάζει,
και τ' άλογο με την πυκνή τη χαίτη τιθασεύει*
στον τράχηλο περνώντας του ζυγό,
καθώς και το βουνίσιο ταύρο τον αδάμαστο.
Βρήκε ακόμα και τη γλώσσα να μιλεί
και ιδέες υψηλές και νόμους
για την καλή διακυβέρνηση των πόλεων,
και πώς να φυλάγεται τη νύχτα στο ύπαιθρο
από της παγωνιάς τις προσβολές*

-
- * πόντος: ανοικτή θάλασσα
 - * υπέρτατος: ανώτερος από όλους
 - * άφθαρτος: αυτός που δεν καταστρέφεται
 - * βρόχια: μικρές θηλιές
 - * θρέμμα: αυτό που έχει μεγαλώσει σε έναν τόπο
 - * τιθασεύω: εξημερώνω, δαμάζω

Ο ψαράς, τοιχογραφία 16ου αι. π.Χ.
σε σπήλι στο Ακρωτήρι της Θήρας.
Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Ι. Καρακωτσόγλου,
Αθήνα, 1998

και της φοβερής νεροσυρμής*, ο τετραπέρατος.
 Απροετοίμαστος σε τίποτε δεν έρχεται
 που μέλλει* να συμβεί.
 Τον Άδη μόνο δεν θα μπορέσει να ξεφύγει
 φάρμακα όμως έχει επινοήσει,
 για να γλιτώνει από τις αγιάτρευτες αρρώστιες.

Μετάφραση: Γεράσιμος Μαρκαντωνάτος, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1991

- * προσβολή: επίθεση
- * νεροσυρμή: αυλάκι που σχηματίζεται από τα νερά της βροχής
- * μέλλει: πρόκειται

Ο διάκοσμος της κεντρικής αίθουσας του σπηλαίου Λασκό (Lascaux), Γαλλία (Φωτ. J. Vertut), Ζωγραφική

1. Ο Σοφοκλής στο απόσπασμα αυτό δείχνει τον θαυμασμό του για τη δύναμη, την τόλμη και την εφευρετικότητα του ανθρώπου, απαριθμώντας τα σπουδαιότερα κατορθώματά του. Προσπαθήστε να βρείτε μέσα στο κείμενο με ποια σειρά εμφανίζονται αυτά τα κατορθώματα και να βάλετε στα κουτάκια τους αντίστοιχους αριθμούς.

- 4 Παγιδεύει τα θηρία και εξημερώνει τα άλογα.
- 2 Καλλιεργεί τη γη.
- 3 Στήνει τα δίκτυα του και πιάνει τα πουλιά, τ' αγρίμια και τα ψάρια.
- 5 Ανακαλύπτει τη γλώσσα, τη σκέψη και τους νόμους.
- 7 Επινοεί φάρμακα για να αντιμετωπίσει τις αρρώστιες.
- 6 Βρίσκει τρόπους να προστατεύεται από την παγωνιά και τη βροχή.
- 1 Διασχίζει τη θάλασσα.

2. Ο ποιητής χαρακτηρίζει τον άνθρωπο «πολυμήχανο» και «τετραπέρατο». Συζητήστε στην τάξη γιατί χρησιμοποιεί αυτούς τους χαρακτηρισμούς. Αναζητήστε στο λεξικό σας και γράψτε άλλες λέξεις με την ίδια σημασία.

πολυμήχανος: εφευρετικός, επινοητικός
τετραπέρατος: πανέξυπνος, ευφυής

3. Δουλέψτε σε ομάδες. Διαλέξτε μια εικόνα από το κείμενο που σας εντυπωσίασε και δείχνει τον αγώνα του ανθρώπου να κυριαρχήσει στη φύση. Παρουσιάστε την εικόνα σας στην τάξη με... παντομίμα. Αφήστε τους συμμαθητές σας να την καταλάβουν χωρίς να μιλάτε, μόνο με τις κινήσεις του σώματός σας.

4. Πώς χαρακτηρίζει ο ποιητής τη Γη; Υπογραμμίστε στο κείμενο τις λέξεις. Εξηγήστε απ' όσα γνωρίζετε από τη μυθολογία γιατί τη χαρακτηρίζει έτσι.

5. Διαγράψτε τις λέξεις στα παρακάτω κουτάκια που δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια και συμπληρώστε την οικογένεια με άλλες λέξεις. Συμβουλευτείτε το λεξικό σας.

νόμος: νομοθέτης, παράνομος, νομικός, νομαρχία, νόμιμος, νόμισμα...
νομοσχέδιο, νομάρχης, παρανομία

πόλη: πολίτης, πολιτεία, ακρόπολη, πολιτικός, πολικός, πολιτικός...
πολιτισμός, πολιτιστικός, πολιτική

6. Υπογραμμίστε τις λέξεις που είναι γραμμένες λάθος στο παρακάτω κείμενο, γράψτε τις σωστά στον παρακάτω πίνακα και εξηγήστε γιατί διορθώσατε έτσι την κάθε λέξη:

Ο αρχαίος άνθρωπος δημιούργησε εμπορικούς δρόμους διασχίζοντας τη θάλασσα με τα πλοία του και πήρε τα αγαθά της γης οργώνοντας τη με το αλέτρι. Έπλεξε δίχτυα από σχοινιά για να πιάσει τα ψάρια και δάμασε το άλογο παιρνώντας του τη σέλα. Έφτιαξε σπίτια για να φυλάγεται από τη βροχή και την παγωνιά και για να ξεφεύγει από τον κίνδυνο, όταν αρρώστανε, επινόησε τα φάρμακα.

δημιούργησε	γράφεται με [n], γιατί είναι αόριστος του ρήματος δημιουργώ, που σχηματίζει τον αόριστο σε -nsα .
διασχίζοντας	γράφεται με [i], γιατί είναι μετοχή του ρήματος διασχίζω, που γράφεται σε όλους τους τύπους του ρήματος με -i.
οργώνοντας τη	γράφεται με [-o], γιατί οι μετοχές σε -οντας όταν δεν τονίζονται, γράφονται με [-o].
παιρνώντας του	γράφεται με [-ε], γιατί προέρχεται από το ρήμα περνώ κι όχι από το ρήμα παίρνω.
φυλάγεται	γράφεται με [-αι], γιατί είναι η κατάληξη του ρήματος φυλάγομαι στο τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού στον ενεστώτα.
αρρώστανε	γράφεται με [-αι], γιατί είναι παρατατικός του ρήματος αρρωσταίνω που γράφεται με [-αι].

14

Ενότητα

Το ανθρώπινο θάυμα

Ύμνος στον άνθρωπο

1

Συζητώντας μέσα στην τάξη ο Ευριπίδης, ένας μαθητής της Δ΄ τάξης, είπε ότι το αλέτρι ήταν μια σπουδαία **ανακάλυψη** του ανθρώπου. Μια συμμαθήτριά του, η Γεωργία, όμως είπε ότι το αλέτρι ήταν μια σπουδαία **εφεύρεση** του ανθρώπου. Άλλοι συμμαθητές τους υποστήριζαν την άποψη του Ευριπίδη και άλλοι της Γεωργίας. Έτσι, η Ραλλού έφερε από ένα παιδικό λεξικό τις σελίδες που εξηγούν τι είναι η ανακάλυψη και τι η εφεύρεση. Διαβάστε καλά τους ορισμούς και συζητήστε ποιος είχε δίκιο για το αλέτρι.

ανακαλύπτω, ανακαλύπτομαι (Ρ.)

1. βρίσκω κάτι που υπήρχε, αλλά δεν ήταν γνωστό, ή βρίσκω κάποιον ή κάτι που ήταν κρυμμένο(ς) ή που το(ν) είχα χάσει

Ανακάλυψα κάτι παλιά ρούχα στη σοφίτα.

ΣΥΝΩΝ.: βρίσκω

Ανακάλυψε το χαμένο θησαυρό.

ΣΥΝΩΝ.: βρίσκω

2. μαθαίνω κάτι που δεν ήξερα

Ανακάλυψα ότι μου ετοίμαζαν έκπληξη

ΣΥΝΩΝ.: καταλαβαίνω,

αντιλαμβάνομαι

ΣΥΓΓ.: ανακάλυψη

η ανακάλυψη (ΟΥΣ.)

1. το να ανακαλύπτει κάποιος κάτι

Η ανακάλυψη ενός πηγαδιού στον κήπο.

ΣΥΝΩΝ.: εύρεση

2. αυτό που ανακαλύπτεται

Μου έδειξε την καινούρια του ανακάλυψη.

ΣΥΓΓ.: ανακαλύπτω

η εφεύρεση (ΟΥΣ.)

καθετί καινούριο που έχει σκεφτεί ο άνθρωπος να κατασκευάσει

Το τηλέφωνο είναι χρήσιμη εφεύρεση.

ΣΥΓΓ.: εφευρέτης, εφευρετικός, εφεύρημα, εφευρίσκω

ο εφευρέτης,

θηλ. η **εφευρέτρια (ΟΥΣ.)**

αυτός που πρώτος σκέφτηκε να φτιάξει μία μηχανή, ένα εργαλείο κτλ.

Ο Βατ είναι ο εφευρέτης της ατμομηχανής.

ΣΥΓΓ.: εφεύρεση

